

Crna Gora
Ministarstvo evropskih poslova

**XXXIX KVARTALNI IZVJEŠTAJ O UKUPNIM AKTIVNOSTIMA U
OKVIRU PROCESA INTEGRACIJE CRNE GORE U EVROPSKU UNIJU**
za period jul-septembar 2023.

Podgorica, mart 2024. godine

REZIME

Kvartalni izvještaji o ukupnim aktivnostima u okviru procesa integracije Crne Gore u Evropsku uniju obuhvataju najvažnije događaje iz procesa pristupanja Crne Gore koji se odnose na politički dijalog Crne Gore i Evropske unije, pregovore o pristupanju Crne Gore EU, informisanje javnosti o procesu pristupanja Uniji, aktivnosti Odbora za evropske integracije Skupštine Crne Gore, usklađivanje zakonodavstva Crne Gore s pravnom tekovinom Evropske unije i Instrument za pretpristupnu podršku – IPA. Izvještaj se prosljeđuje članovima Odbora za evropske integracije Skupštine Crne Gore, s ciljem redovnog i sveobuhvatnog informisanja o procesu pregovora Crne Gore i razmjene mišljenja o aktuelnim temama i izazovima pregovaračkog procesa.

Tokom izvještajnog perioda koji obuhvata XXXIX kvartalni izvještaj, kada je u pitanju politički dijalog Crne Gore i Evropske unije, najviši zvaničnici Crne Gore imali su niz aktivnosti i sastanaka u oblasti evropske integracije. Kada je u pitanju *Berlinski proces*, u izvještajnom periodu su održana dva sastanka nacionalnih koordinatora Berlinskog procesa (Sherpas) 21. jula (online) i 11. septembra (online), dok je pripremni sastanak uoči ministarskog sastanka i Samita održan 29. septembra 2023. u Tirani.

Kada su u pitanju pregovori o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji, u izvještajnom periodu su nastavljene aktivnosti na realizaciji preostalih obaveza po pregovaračkim poglavljima, u skladu sa privremenim i završnim mjerilima i obavezama definisanim Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

Kada je riječ o informisanju javnosti o procesu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, Vlada je 28. jula 2023. donijela *Strategiju informisanja javnosti o pristupanju Crne Gore EU 2023 – 2026. godine, sa Predlogom akcionog plana za 2023. godinu*. U izvještajnom periodu, Generalni sekretarijat Vlade je objavio dvanaesti broj časopisa „Eurokaz“.

Kada su u pitanju aktivnosti Odbora za evropske integracije Skupštine Crne Gore u pregovaračkom procesu, u izvještajnom periodu, Odbor nije zasijedao, niti je imao aktivnosti na međunarodnom planu. Prva konstitutivna sjednica Skupštine 28. saziva održana je 27. jula 2023, kada su verifikovani mandati novim poslanicima.

Kada je u pitanju usklađivanje zakonodavstva Crne Gore s pravnom tekovinom Evropske unije, tokom trećeg kvartala 2023. Ministarstvo evropskih poslova dalo je mišljenje na 17 prijedloga propisa, od čega je 7 zakona i 10 podzakonskih akata.

Kada je riječ o Instrumentu pretpristupne podrške (IPA), tokom izvještajnog perioda, nastavljen je rad na sprovođenju preostalih akcija koje su obuhvaćene programima IPA 2016, IPA 2017 i IPA 2018. Takođe, intenziviran je rad na pripremi tenderske dokumentacije za program IPA 2020, za koji su sva sredstva shodno rokovima uspješno ugovorena. Takođe, nastavljeno je sa pripremom tenderske dokumentacije akcija koje su obuhvaćene programom IPA 2021. Za ovaj program, EU je izdvojila 32,4 miliona bespovratnih EU sredstava. Ujedno je nastavljeno sa programiranjem programa IPA 2024 i izradom nacrtu operativnih programa za period 2024-2027 za oblasti: 1) Životna sredina i 2) Zapošljavanje i spocijalne politike. Kada je riječ o programima prekogranične i teritorijalne saradnje, nastavljeno je sa sprovođenjem projekata iz IPA II programa i raspisivanjem poziva za programe iz IPA III perspektive. Takođe, Crna Gora je dobila priliku da učestvuje u novom programu Interreg Evropa, te je 29. septembra 2023. godine potpisala Sporazum o učešću u programu. Takođe, nastavljeno je učešće Crne Gore u dvije makroregionalne strategije, za Jadransko-jonski i Dunavski region.

S a d r Ź a j:

1. Politički dijalog Crne Gore i Evropske unije	4
2. Pregovori o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji	6
2.1. Informisanje javnosti o procesu pristupanja Evropskoj uniji	13
2.2. Aktivnosti Odbora za evropske integracije Skupštine Crne Gore u pregovaračkom procesu	14
3. Usklađivanje zakonodavstva s pravnom tekovinom EU	15
4. Instrument pretpristupne podrške – IPA	18
5.1. IPA II (2014–2020)	18
5.2. IPA III (2021–2027)	18
5.3. Tvining i Tajeks	24
5.4. Makroregionalne strategije	25

1. Politički dijalog Crne Gore i Evropske unije

Tokom izvještajnog perioda, najviši zvaničnici Crne Gore imali su niz aktivnosti i sastanaka u oblasti evropske integracije. U nastavku je dat pregled ključnih aktivnosti vezanih za politički dijalog Crne Gore i Evropske unije.

Predsjednik Crne Gore Jakov Milatović	<ul style="list-style-type: none">○ Izlaganje predsjednika Milatovića pred AFET-om, 18. jul 2023. godine Tokom izlaganja istaknuto uvjerenje da Crna Gora ostaje posvećena članstvu u EU, kao i očekivanje da do kraja ove godine može doći do opipljivog progressa. Učešće na <i>Samitu obilježavanja 20 godina od usvajanja Solunske deklaracije</i>, 21. i 22. avgusta 2023. godine○ Učešće na <i>Samitu Brdo - Brijuni procesa</i>, 10. i 11. septembra 2023. godine u Skoplju. Deklaracijom su se Slovenija i Hrvatska obavezale da intenziviraju strateški dijalog sa EU radi dinamiziranja procesa pristupanja. Takođe, odlučeno da Crna Gora bude domaćin Samita Brdo-Brijuni u 2024. godini.
Bivši predsjednik Vlade Crne Gore Dritan Abazović	<ul style="list-style-type: none">○ Učešće na Bledskom strateškom forumu 28. i 29. avgusta 2023. godine. Bivši PV učestvovao na panelu lidera gdje se, od strane predsjednika Evropskog savjeta Š. Mišela čula poruka o značaju proširenja i potrebi da i sama EU bude spremna da primi nove članice do 2030, što nedvosmisleno priznanje da su u ranijem periodu postojale unutrašnje (EU) nesuglasice i otpori prema ideji proširenja.

Bilateralni odnosi

U izvještajnom periodu nastavljeno sa jačanjem bilateralne saradnje sa zemljama susjedima, te su u tom periodu realizovane posjete regionu na visokom nivou. Predsjednik Crne Gore Jakov Milatović boravio je 9. i 10. jula 2023. u zvaničnoj posjeti **Republici Srbiji**.

Predsjednik Crne Gore Jakov Milatović je boravio u zvaničnoj posjeti **Republici Hrvatskoj** 4-5. septembra 2023. godine. Takođe, ministar vanjskih poslova Crne Gore dr Filip Ivanović boravio je u zvaničnoj posjeti Republici Hrvatskoj.

Nadalje, 29. septembra 2023. ministar vanjskih i evropskih poslova Republike Hrvatske Gordan Grlić-Radman prisustvovao je polaganju vijenca na ulasku u nekadašnji logor Morinj.

Regionalne i druge međunarodne organizacije

Crna Gora je u kontinuitetu posvećena regionalnoj saradnji i aktivno učestvuje u izgradnji stabilnijeg i bezbjednijeg regiona kroz učešće u radu brojnih regionalnih mehanizama. U izvještajnom periodu (*jul-septembar 2023*), izdvajamo sastanke u okviru regionalnih inicijativa, na kojima su učestvovali predstavnici Ministarstva vanjskih poslova:

1) Proces saradnje u jugoistočnoj Evropi (SEECP) i Savjet za regionalnu saradnju (RCC)

- Forum mlađih diplomata SEECP-a, 5. jula 2023. u Kolašinu, u okviru predsjedavanja Crne Gore SEECP-u;
- **Neformalni sastanak ministara vanjskih poslova SEECP-a**, 21. septembra 2023. u Njujorku, na marginama Generalne skupštine UN-a, u okviru predsjedavanja Sjeverne Makedonije.

2) Centralno-evropska inicijativa (CEI)

- U okviru **Centralno-evropske inicijative (CEI)**, održan je neformalni ministarski sastanak, na marginama Generalne skupštine UN-a, u Njujorku 20. septembra.

3) Jadransko-jonska inicijativa (JJI) i Strategija EU za jadransko-jonski region (EUSAIR)

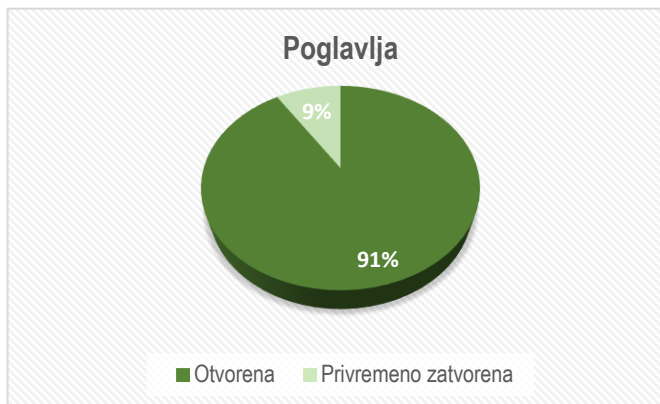
- Sastanak "EUSAIR Finansijski dijalog", u organizaciji MEP-a, održan je 20. jula 2023. godine u Podgorici.

Berlinski proces

U izvještajnom periodu, održana su dva sastanka nacionalnih koordinatora Berlinskog procesa (Sherpas) 21. jula (online) i 11. septembra (online) dok je pripremni sastanak uoči ministarskog sastanka i Samita održan 29. septembra 2023. godine u Tirani.

2. Pregovori o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji

Ukupan bilans rezultata Crne Gore u dosadašnjem toku pregovaračkog procesa su **otvorena sva 33 pregovaračka poglavlja**, od kojih su **tri privremeno zatvorena**. U skladu sa prihvaćenom novom metodologijom pregovora sa EU, Crna Gora ne može pristupiti zatvaranju preostalih poglavlja dok ne ostvari napredak u pregovoračkim poglavljima 23 – Pravosuđe i temeljna prava i 24 – Pravda, sloboda i bezbjednost.

U izvještajnom periodu, nastavljene su aktivnosti na realizaciji preostalih obaveza po pregovoračkim poglavljima, u skladu sa privremenim i završnim mjerilima i obavezama definisanim Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

Vlada je 6. jula 2023. donijela Uredbu o bližem postupku planiranja sredstava koje Crna Gora uplaćuje u budžet Evropske unije, čiji je osnov sadržan u Zakonu o budžetu i fiskalnoj odgovornosti i kojem se, po ulasku u EU, omogućava uplata potrebnih doprinosa u zajednički budžet Evropske unije, čime će steći mogućnost da koristi određeni iznos rashoda Unije iz Kohezijskog fonda i Strukturnih fondova. Očekivanja su da će raspoloživa sredstva iz Fondova EU biti višestuko veća od iznosa doprinosa Crne Gore budžetu Evropske unije. Navedene norme će imati fiskalni efekat od dana pristupanja EU.

Vlada je 28. jula 2023. donijela Strategiju informisanja javnosti o pristupanju Crne Gore EU 2023 – 2026. godine, sa Predlogom akcionog plana za 2023. godinu. Takođe, 3. avgusta 2023. usvojila je XXXVIII kvartalni izvještaj o ukupnim aktivnostima u okviru procesa integracije Crne Gore u Evropsku uniju, za period april-jun 2023, dok je XIX polugodišnji izveštaj o ukupnim aktivnostima u okviru procesa integracije Crne Gore u Evropsku uniju, za period januar-jun 2023. godine Vlada usvojila 28. septembra 2023.

U oblasti reforme javne uprave, Vlada je donijela Uredbu o načinu saradnje i razmjene informacija između nadležnih organa radi pristupa ili pružanja usluga, čiji je cilj usaglašavanje sa Zakonom o uslugama koji, između ostalog, predviđa administrativna pojednostavljenja i uklanjanje barijera za pristup tržištu usluga i uspostavljanje jedinstvene kontakt tačke za usluge, čime se osigurava laka dostupnost informacija elektronskim putem i mogućnost da se tim informacijama pristupi bez prepreka. Nastavljeno je s praćenjem sprovođenja Uredbe o izboru predstavnika nevladinih

organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija, usvajanjem Izvještaja o primjeni Uredbe za 2022.

Vlada je 12. jula 2023. donijela Uredbu o načinu saradnje i razmjene informacija između nadležnih organa radi pristupa ili pružanja usluga, čiji je cilj usaglašavanje sa Zakonom o uslugama koji, između ostalog, predviđa administrativna pojednostavljenja i uklanjanje barijera za pristup tržištu usluga i uspostavljanje jedinstvene kontakt tačke za usluge, čime se osigurava laka dostupnost informacija elektronskim putem i mogućnost da se tim informacijama pristupi bez prepreka. Primjenom Uredbe će se povećati transparentnost i informisanost privrednih subjekata, odnosno pružalaca usluga, korišćenjem elektronske jedinstvene kontaktne tačke za usluge koja će služiti pravnim i fizičkim licima iz Crne Gore, kao i iz Evropskog ekonomskog prostora.

Vlada je 3. avgusta 2023. usvojila Izvještaj o primjeni Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija, za 2022. godinu, koji sadrži presjek stanja u pogledu primjene Uredbe, u odnosu na propisane elemente: učešće predstavnika NVO u radnim tijelima organa državne uprave, objavljivanje spiska zakona i strategija o kojima će se voditi javna rasprava u izvještajnoj godini, sprovođenje javnih konsultacija u početnoj fazi pripreme zakona i strategija, kao i sprovođenje javne rasprave.

Vlada je 3. avgusta 2023. donijela Odluku o izmjenama i dopunama Odluke o dodatku na osnovnu zaradu za obavljanje poslova na određenim radnim mjestima, kojom je u skladu s preporukama Vlade predložen dodatak na osnovnu zaradu zaposlenima koji obavljaju informatičke poslove i zaposlenima u Odsjeku za pružanje usluga ugostiteljstva i tehničke podrške neophodnih za funkcionisanje državnih organa i reprezentativnih objekata u Upravi za katastar i državnu imovinu, na najnižim zvanjima. Takođe, Odlukom je predviđeno da može biti određen dodatak na osnovnu zaradu državnim službenicima – unutrašnjim revizorima, uzimajući u obzir ulogu i značaj unutrašnje revizije u doprinosu ostvarivanju ciljeva Vlade, ministarstava i drugih organa, koji se finansiraju iz Budžeta.

U oblasti **vladavine prava**, otpočete su konsultacije s Evropskom komisijom na temu obezbjeđivanja relevantnih informacija o stepenu ispunjenosti privremenih mjerila u poglavljima 23 i 24. Intencija je da se blagovremeno obezbijede svi relevantni podaci koji potkrepljuju ispunjenost većine privremenih mjerila te da se, kod onih mjerila koja nijesu ispunjena do sada, definiše redosljed koraka koji vode do njihove potpune realizacije. Sve ovo kako bi Evropska komisija, u momentu kada se pristupi finalizaciji Izvještaja o procjeni ispunjenosti privremenih mjerila u poglavljima 23 i 24 (tzv. IBAR), imala u posjedu sve relevantne informacije u odnosu na stepen realizacije svakog pojedinačnog privremenog mjerila.

*U poglavlju 23 – **Pravosuđe i temeljna prava**, Vlada je radila na poboljšanju sistema za mirno rješavanje sporova i sistema za alternativno rješavanje sporova donošenjem Uredbe o broju miritelja i arbitara i visini nagrade za rad i naknade troškova u postupku mirnog rješavanja radnih sporova, kao i Programa razvoja alternativnog rješavanja sporova sa Akcionim planom 2023-2025. U odnosu na osiguravanje nezavisnosti sudstva, Vlada je Predlogom zakona o izmjeni Zakona o zaradama zaposlenih u javnom sektoru stvorila uslove za povećanje zarada sudijama osnovnog suda i osnovnim državnim tužiocima. U oblasti temeljnih prava, treba istaći aktivnosti Vlade koje su se odnosile na ispunjavanje međunarodnih obaveza koje predviđa Konvencija Savjeta Evrope o suzbijanju i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) odnosno donošenje Nacionalnog plana za implementaciju ove konvencije za period 2023-2027. godine.*

U oblasti **pravosuđa**, Vlada je 6. jula 2023. donijela Uredbu o broju miritelja i arbitara i visini nagrade za rad i naknade troškova u postupku mirnog rješavanja radnih sporova, shodno Zakonu o mirnom rješavanju radnih sporova, kojom je utvrđen broj miritelja i arbitara, kao i visina nagrade za rad i naknade troškova u sprovođenju postupka mirnog rješavanja radnih sporova. U oblasti alternativnog rješavanja sporova, donijet je Program razvoja alternativnog rješavanja sporova sa Akcionim planom 2023-2025, kojim se obezbjeđuju preduslovi za unapređenje primjene alternativnih načina rješavanja sporova, povećanje efikasnosti pravosuđa, poboljšanje pristupa pravdi i pravnoj sigurnosti građana, kao i obezbjeđenje postupanja medijatora i evaluatora u skladu sa standardima dobre prakse. Na istoj sjednici, Vlada je usvojila i Informaciju o potrebi privremenog rješavanja pitanja prostornih kapaciteta Specijalnog državnog tužilaštva i Specijalnog policijskog odjeljenja. Informacija predviđa da se, u cilju privremenog rješavanja problema nedostajućih prostornih kapaciteta ovih organa, navedenim resorima na korišćenje ustupi odgovarajući broj kancelarija i ostalih pomoćnih prostorija u staroj zgradi Vlade koja je u svojini države. Vlada je 3. avgusta 2023. utvrdila Predlog zakona o izmjeni Zakona o zaradama zaposlenih u javnom sektoru, kojim se, zbog povećanog obima posla, stvaraju uslovi za povećanje zarada sudijama osnovnog suda i osnovnim državnim tužiocima. Vlada je 28. septembra 2023. usvojila i Informaciju o potpisivanju Ugovora o zakupu poslovnog prostora za potrebe smještaja Ustavnog suda i tim putem prihvatila i tekst predmetnog Ugovora o zakupu.

U oblasti **borbe protiv korupcije**, na planu bilansa rezultata, Specijalno državno tužilaštvo je sredinom septembra, nakon višemjesečne istrage, podiglo optužnicu protiv 21 osobe, među kojima su visoki policijski službenici i operativci, predsjednik Opštine Budva i navodni vođe i pripadnici narko klanova. Pomenuta lica su optužena za krijumčarenje više od četiri tone kokaina, pranje više miliona eura, zloupotrebu službenog položaja i nedozvoljeno držanje oružja.

U oblasti **temeljnih prava**, Vlada je 6. jula 2023. usvojila Nacionalni plan za implementaciju Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) za period 2023-2027. godine. Ciljevi Nacionalnog plana su unapređenje i zaštita prava svakoga, posebno žena, da živi slobodno od nasilja kako u javnoj tako i u privatnoj sferi u skladu sa principima jednakosti i nediskriminacije, zatim postizanje ravnopravnosti polova i sprečavanje nasilja nad ženama kroz promjenu društvenog i kulturnog ponašanja žena i muškaraca, iskorjenjivanje predrasuda i rodnih stereotipa, adekvatne obuke svih stručnjaka, kao i kroz programe za počiniocce nasilja kako bi se spriječila dalja viktimizacija žrtava rodno zasnovanog nasilja. U oblasti slobode izražavanja, Vlada je 12. jula 2023. usvojila Izveštaj o radu Komisije za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima, ubistava novinara i napada na imovinu medija za period od 5. decembra 2022. godine do 23. juna 2023. godine. Ovim dokumentom je obuhvaćeno pet izvještaja o napadima na novinare i njihovu imovinu, kojima su date preporuke za postupanje nadležnih organa i institucija, u cilju utvrđivanja činjenica o napadima, preispitivanja bezbjednosti najugroženijih novinara i medija, postojanja eventualne odgovornosti za nastupanje zastarjelosti u određenim slučajevima, kao i potrebi sprovođenja određenih istražnih radnji. Dio izvještaja je i analiza tabele podataka o slučajevima napada na novinare i medije koju je Komisiji dostavilo Državno tužilaštvo, s podacima zaključno s 31. decembrom 2022. Vlada je na istoj sjednici usvojila i Informaciju o aktivnostima Koordinacionog tijela za praćenje realizacije posebnog Programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore, u kojoj se navodi da je, tokom trajanja Programa koji je završen 31. decembra 2022, dostavljeno ukupno 487 zahtjeva aplikanata koji uključuju i 1.119 članova njihovih uži porodica. Zaključno sa 7. majem 2023, izdato je ukupno 808 rješenja za prijem u crnogorsko državljanstvo, kao i 12 rješenja o obustavi postupka. Nadalje, navodi se da je Vlada na Listu razvojnih projekata uvrstila 16 projekata čija su ukupna ulaganja bila približno 444,32 miliona eura. U odnosu na reformu zatvorskog sistema, Vlada je 14. septembra 2023. usvojila Informaciju o Predlogu memoranduma o razumijevanju između Uprave za izvršenje krivičnih sankcija i Njemačke nevladine organizacije „Help-Hilfe zur Selbsthilfe“, kojom je prihvatila sami tekst Memoranduma čiji je cilj pružanje podrške u implementaciji strateškog cilja iz Akcionog plana za sprovođenje Strategije izvršenja krivičnih sankcija 2023-2024. u odnosu na širenje radnih aktivnosti zatvorenika u okviru zatvorskog sistema, a time i njihova uspješnija rehabilitacija i reintegracija kroz radno okupacionu terapiju.

U poglavlju 24 – Pravda, sloboda i bezbjednost, uvođenjem međunarodnih restriktivnih mjera, Crna Gora je nastavila s politikom solidarnosti prema žrtvama oružanog sukoba u Ukrajini. Na planu bilansa rezultata u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala, sprovedeno je više akcija usmjerenih na borbu protiv šverca cigareta, a u jednoj od njih lišen je slobode nekadašnji direktor Uprave policije.

Kada je u pitanju oblast **migracija i azila**, Vlada je 8. septembra 2023. utvrdila Predlog osnove za vođenje pregovora i zaključivanje Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Kazahstan o readmisiji (vraćanju i prihvatanju) lica koja su bez dozvole boravka. Iniciranje pregovora s ciljem zaključivanja sporazuma između Crne Gore i trećih zemalja o readmisiji lica koja su bez dozvole boravka jedna je od obaveza naše zemlje koja proističe iz pregovaračkog poglavlja 24. Vlada je 20. jula 2023. usvojila i Izveštaj o radu Koordinacionog tijela za vršenje nadzora nad sprovođenjem Odluke o odobravanju privremene zaštite licima iz Ukrajine, u kojem se konstatuje da je u periodu 1. januar – 31. oktobar 2023. registrovan najveći priliv lica iz Ukrajine tokom ljetnjih mjeseci. U okviru ukupnog broja ulazaka i izlazaka državljana Ukrajine, u posmatranom periodu, broj ulazaka u odnosu na broj izlazaka je veći za 1.186. Shodno navedenom, izvještaj sadrži statistički pokazatelj u oblasti zdravstvene zaštite, obrazovanja i rada.

Na planu primjene **međunarodnih restriktivnih mjera**, a u okviru usklađivanja sa zajedničkom vanjskom i bezbjednosnom politikom Evropske unije, Vlada je 3. avgusta 2023. donijela Odluku o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera, utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u Bolivarskoj Republici Venecueli, kao i Odluku o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na djelovanja Ruske Federacije kojima se destabilizuje situacija u Ukrajini. Dodatno, Vlada je 5. septembra 2023. donijela Odluku o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije u odnosu na djelovanja koja podrivaju ili ugrožavaju teritorijalni integritet, suverenitet i nezavisnost Ukrajine, radi usklađivanja s 11. paketom sankcija Evropske unije i usaglašavanja s EU u oblasti zajedničke vanjske i bezbjednosne politike.

Na planu **borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije**, Vlada je 3. avgusta 2023. usvojila Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije upravljanja ljudskim resursima u Upravi policije (2019-2024), za 2022. godinu, sa Akcionim planom za 2023. godinu. Od ukupno 22 aktivnosti planiranih za realizaciju u 2022. godini, 13 je realizovano, tri su djelimično realizovane, dok je šest aktivnosti nerealizovano i te aktivnosti su prenijete u Akcioni plan za 2023.

Na planu **bilansa rezultata**, sredinom juna 2023. Specijalno policijsko odjeljenje je, hapšenjem pet osoba, sprovelo nastavak akcije usmjerene protiv vrha duvanske mafije. U pitanju je proširena istraga o švercu najmanje 40 šlepera cigareta, koji su prokrijumčarene od početka 2019. do novembra 2020. Takođe, u akciji usmjerenoj na borbu protiv šverca cigareta, u julu 2023. lišen je slobode nekadašnji direktor Uprave policije, pod sumnjom da je pomagao organizatoru kriminalne grupe u krijumčarenju cigareta. Specijalno državno tužilaštvo je sredinom septembra 2023, nakon višemjesečne istrage, podiglo optužnicu protiv 21 osobe, među kojima su visoki policijski službenici i operativci, predsjednik Opštine Budva i navodni vođe i pripadnici narko klanova.

Pomenuta lica su optužena za krijumčarenje više od četiri tone kokaina, pranje više miliona eura, zloupotrebu službenog položaja i nedozvoljeno držanje oružja.

U okviru **poglavlja 7 – Pravo intelektualne svojine**, Vlada je 6. jula 2023. donijela Strategiju intelektualne svojine Crne Gore za period 2023-2026 i Akcioni plan za 2023.

U okviru poglavlja **10 – Informatičko društvo i mediji**, Vlada je 3. avgusta 2023. usvojila Strategiju za razvoj 5G mobilnih komunikacionih mreža u Crnoj Gori 2023-2027. godina sa Akcionim planom za 2023-2024. koja je planirana Programom pristupanja Crne Gore EU 2023-2024.

U okviru pregovaračkog **poglavlja 12 – Bezbjednost hrane, veterinarstvo i fitosanitarni nadzor** Vlada je 14. IX 2023. usvojila Drugu inoviranu Strategiju Crne Gore za transpoziciju i implementaciju pravne tekovine Evropske unije za Poglavlje 12 – Bezbjednost hrane, veterinarstvo i fitosanitarni nadzor sa Opštim akcionim planom i Posebnim akcionim planom za suzbijanje i iskorjenjivanje klasične kuge svinja. Ovim dokumentom Crna Gora ukazuje EK na plan mjera i aktivnosti koje će sprovesti kako bi se osigurala puna usklađenost sa pravnom tekovinom EU, implementacija usvojenog zakonodavstva te jačanje administrativnih kapaciteta do datuma pristupanja.

U **poglavlju 15 – Energetika** u oblasti energetske efikasnosti donošenjem Pravilnika o označavanju energetske efikasnosti rashladnih uređaja sa funkcijom direktne prodaje („Sl. list CG”, broj 67/23), Pravilnika o tehničkim zahtjevima eko dizajna za rashladne uređaje sa funkcijom direktne prodaje („Sl. list CG”, broj 67/23), Pravilnika o tehničkim zahtjevima eko dizajna električnih motora („Sl. list CG”, broj 67/23) i Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o tehničkim zahtjevima eko dizajna za električne transformatore („Sl. list CG”, broj 67/23), nastavljeno je s ispunjavanjem obaveza iz trećeg završnog mjerila.

U okviru **poglavlja 16 – Porezi**, Vlada je 3. VIII 2023, u kontekstu I završnog mjerila, utvrdila Predlog zakona o izmjenama Zakona o akcizama kojim su izvršene izmjene akciznog kalendara za cigarete i prerađeni duvan namijenjen zagrijavanju (bezdimni duvanski proizvod). Predlaže se usporavanje postojećeg akciznog kalendara i predlaže da visina akcize na bezdimne duvanske proizvode i tokom 2024. iznosi 145 eura po kilogramu duvanske smjese. Realizacija navedenih akata pozitivno utiče na ispunjenje prvog završnog mjerila u ovom poglavlju.

U okviru **poglavlja 18 - Statistika**, Vlada je 14. IX 2023. usvojila Informaciju o pripremi, organizaciji i sprovođenju popisa stanovništva, domaćinstava i stanova 2023. Naglašeno je da Uprava za statistiku sprovodi završne pripreme u vezi sa organizacijom popisa koje se odvijaju u skladu sa definisanim planom aktivnosti. S tim u vezi, sprovode se sve planirane procedure javnih nabavki. Takođe, Ministarstvo finansija i Uprava za statistiku zaduženi su da do 15. X 2023. obezbijede tehničko-prostorne uslove za unos i obradu podataka za popis, odnosno sprovođenje popisnih i postpopisnih aktivnosti. Vlada je 28. IX 2023. dala saglasnost za plaćanje naknade članovima komisija Uprave za statistiku

koje će preduzimati statističke aktivnosti u vezi sa popisom stanovništva, domaćinstava i stanova u 2023. godini.

U okviru **poglavlja 19 – Socijalna politika i zapošljavanje**, u avgustu je započeta implementacija ugovora o nabavci opreme „Unapređenje postojeće informatičke infrastrukture i razvoj novog informacionog sistema Zavoda za zapošljavanje Crne Gore“ u okviru Jednogodišnjeg Akcionog programa za Crnu Goru za 2020. godinu „Podrška pametnom i inkluzivnom rastu – zapošljavanje i socijalna inkluzija“ koji se finansira iz pretpristupnih fondova IPA II i koji ko-finansira Vlada Crne Gore. Cilj projekta je pružanje podrške Zavodu za zapošljavanje za jačanje kapaciteta kako bi se unaprijedio odgovor potrebama klijenata i osigurao pristup uslugama. Dodatno, dodatni cilj je uspostavljanje baze podataka za statističko profilisanje nezaposlenih u cilju usklađivanja aktivnih mjera tržišta rada i adekvatnog odgovora na potrebe poslodavaca. Implementacija ovog ugovora će doprinijeti uslovima za dalje unapređenje administrativnih i tehničkih kapaciteta što je dijelom vezano za treće završno mjerilo u ovom poglavlju

U okviru **poglavlja 22 – Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata**, početkom jula 2023. počelo je i sprovođenje projekta tehničke podrške iz programa IPA 2021, ukupne vrijednosti 1 milion eura u trajanju od 24 mjeseca, čiji će ciljevi biti dijelom usmjereni na podršku ispunjavanju završnih mjerila za ovo pregovaračko poglavlje. Takođe, u dijelu pripremnih aktivnosti kroz ostale IPA programe, nastavljeno je sa pripremom novih višegodišnjih operativnih programa za period 2024-2027 za oblasti: 1) Životna sredina i 2) Zapošljavanje i socijalne politike. Sprovođenje ovih programa biće prilika da se administracija na adekvatan način pripremi za sprovođenje budućih strukturnih fondova EU u ovim oblastima. Kada su u pitanju već odobreni IPA programi, nastavljeno je sa pripremom tenderske dokumentacije akcija koje su obuhvaćene programom IPA 2021. Za ovaj program, EU je izdvojila 32,4 miliona bespovratnih EU sredstava.

U okviru **poglavlja 25 – Nauka i istraživanje**, Vlada je 6. jula 2023. usvojila Program za inovacije 2023-2027. Takođe, 3. avgusta 2023, Vlada je usvojila Akcioni plan za sprovođenje Operativnog programa za implementaciju Strategije pametne specijalizacije (2021-2024), za period 2023-2024.

U okviru **poglavlja 26 – Obrazovanje i kultura**, Vlada je 3. avgusta 2023. donijela Nacionalni program razvoja kulture 2023-2027, s Akcionim planom za 2023. i 2024.

U okviru **poglavlja 27 – Životna sredina i klimatske promjene**, u cilju ispunjenja obaveza iz petog završnog mjerila Evropskoj komisiji je 10. VII 2023. poslat 15. tromjesečni izvještaj o nivou implementacije mjera o zaštiti Ulcinjske Solane (za period april-jun). U periodu od 8. VI - 18. VII 2023. je održana javna rasprava za Nacrtu zakona o zaštiti prirode. Vlada je 3. VIII 2023. usvojila Nacionalnu strategiju za upravljanje hemikalijama 2024- 2026, kao i Planove upravljanja za 2021-2025. za nacionalne parkove: Biogradska gora, Durmitor, Lovćen, Skadarsko jezero i Prokletije. Vlada je 8. IX 2023. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o biocidnim proizvodima, ali je zbog formalnih razloga vraćen na ponovo utvrđivanje od strane Vlade. U okviru Projekta „Podrška u kompletiranju funkcionalnog uspostavljanja Registra zagađivača (PRTR) i katastra zagađivača”, koji je podržan od strane Eko Fonda, tokom

jula mjeseca potpisan je Ugovor o saradnji vezano za realizaciju istog i kroz njega su inicijalno planirane obuke za Radnu grupu koja će se baviti vođenjem PRTR sistema i katastra, druge relevantne institucije i same operatere, nadogradnja sistema u smislu funkcionalnih modula i za katastar zagađivača u odnosu na sistem koji obezbijedi Regionalni Projekat, prpratni materijali u smislu vodiča i upustava za korisnike sistema koji će biti dostupni svim korisnicima putem posebne web stranice povezane sa sajtom Agencije. Takođe, izrađena su Uputstva o korišćenju zaključaka u vezi sa najboljim dostupnim tehnikama za sisteme za tretman/upravljanje otpadnim vodama i otpadnim gasovima u sektoru hemije kao i Smjernice za izvještavanje prema Pravilniku o bližem sadržaju i načinu vođenja katastra zagađivača životne sredine.

U **poglavlju 28 – Zaštita potrošača i zdravlja**, u dijelu zaštite potrošača Vlada je 6. VII 2023. donijela Akcioni plan za realizaciju Nacionalnog programa zaštite potrošača 2022-2024, za 2023. sa Izvještajem o realizaciji Nacionalnog programa zaštite potrošača za 2022.

U okviru **poglavlja 31 – Vanjska, bezbjednosna i odbrambena politika**, Crna Gora je nastavila trend usklađenosti sa odlukama Savjeta EU koje se odnose na restriktivne mjere:

- Vlada je 20. VII 2023. donijela Odluku o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u Burundiju („Sl. list CG”, broj 78/23);
- Vlada je 20. VII 2023. donijela Odluku o izmjenama i dopuni Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije u vezi sa situacijom u Bjelorusiji i umiješanosti Bjelorusije u rusku agresiju na Ukrajinu („Sl. list CG”, broj 78/23);
- Vlada je 3. VIII 2023. donijela Odluku o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na djelovanja Ruske Federacije kojima se destabilizuje situacija u Ukrajini („Sl. list CG”, broj 79/23);
- Vlada je 3. VIII 2023. donijela Odluku o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u Bolivarskoj Republici Venecueli („Sl. list CG”, broj 79/23);
- Vlada je 5. IX 2023. donijela Odluku o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije u odnosu na djelovaja koja podrivaju ili ugrožavaju teritorijalni integritet, suverenitet i nezavisnost Ukrajine („Sl. list CG”, broj 86/23);
- Vlada je 28. IX 2023. donijela Odluku o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih Odlukama Savjeta Evropske unije protiv određenih lica i subjekata s obzirom na stanje u Islamskoj Republici Iranu („Sl. list CG”, broj 93/23).

2.1. Informisanje javnosti o procesu pristupanja Evropskoj uniji

Kada je riječ o sprovođenju Strategije informisanja, odnosno informisanju javnosti o procesu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, u izvještajnom periodu su realizovane sljedeće aktivnosti:

<p>3. jula – Generalni sekretarijat Vlade objavio dvanaesti broj časopisa Eurokaz</p>	<p>U okviru više rubrika, kroz Eurokaz su predstavljene aktuelnosti iz pregovaračkog procesa, rezultati reformi koje Crna Gora sprovodi u procesu pristupanja, uspješni primjeri korišćenja EU fondova. Za Eurokaz pišu i govore predstavnici Vlade Crne Gore, Evropske komisije, novinari crnogorskih štampanih i elektronskih medija, kao i predstavnici lokalnih samouprava, privrednog sektora i nevladinih organizacija.</p> <p>U dvanaestom broju Eurokaza možete pronaći, između ostalog, autorski tekst šefa Misije Crne Gore pro EU, ambasadora Petra Markovića, priču o tome šta donosi stupanje na snagu novog Sporazuma o angažovanju Fronteksa na crnogorskim granicama; tekst o karbonskom otisku koji može uticati na rast cijene finalnog proizvoda ili pad konkurentnosti; kao i priču o Lipskoj pećini koja je postala nezaobilazna atrakcija na turističkoj mapi Crne Gore zahvaljujući podršci iz fondova EU. Takođe, možete pročitati autorski tekst Jovane Janjušević iz Centra za zaštitu i proučavanje ptica o Ulcinjskoj solani; priču o pokretanju prvog ruralnog parlamenta u Crnoj Gori, kao i autorski tekst Adele Bahović iz Opštine Tuzi o projektima prekogranične saradnje koje će ta Opština realizovati s ciljem unapređenja zaštite životne sredine.</p>
--	--

2.2. Aktivnosti Odbora za evropske integracije Skupštine Crne Gore u pregovaračkom procesu

U predviđenom periodu, Odbor nije zasijedao, niti je imao aktivnosti na međunarodnom planu. Prva konstitutivna sjednica Skupštine 28. saziva održana je 27. jula 2023. godine, kada su verifikovani mandati novim poslanicima.

Aktivnosti su realizovane na nivou Sekretarijata Odbora. U okviru projekta „Promocija evropskih integracija“ Njemačkog udruženja za saradnju organizovana je konferencija namjenjena službenicima odborima za evropske integracije/poslove parlamenata regiona. Na konferenciji je bilo riječi o značaju parlamentarne diplomatije, kao atipičnog oblika diplomatije, koja postaje sve vidljivija u aktuelnim međunarodnim odnosima, ali i izazovima u odnosu na diplomatiju čiji su akteri izvršni organi vlasti. Predstavljajući svoja iskustva i prakse, službenici sekretarijata odbora za evropske integracije i odbora za

međunarodne odnose parlamenata regiona razgovarali su o doprinosu službenika i poslanika diplomatiji, karakteristikama njihovog učešća u aktivnostima na međunarodnom planu, kao i prednostima i ograničenjima u okviru njihovih diplomatskih aktivnosti. Otvorena su pitanja daljeg razvoja parlamentarne diplomatije i njene uloge u jačanju saradnje među državama, ali i demokratizaciji društva. Posebno je predstavljena diplomatija EU iz perspektive Evropskog parlamenta, značaj Berlinskog procesa za Zapadni Balkan, kao i perspektiva za razvoj parlamentarne dimenzije pomenute inicijative.

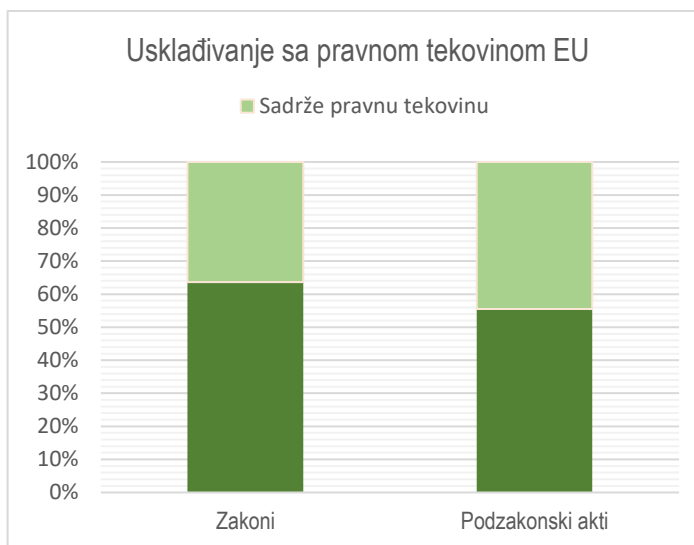
Saradnik u Sekretarijatu Odbora je učestvovao na konferenciji „Jačanje Berlinskog procesa kroz parlamentarnu diplomatiju“, održanoj u Skoplju 12. i 13. septembra 2023. godine. Konferencija je organizovana u okviru projekta „Parlamentarna diplomatija: Regionalna saradnja kroz pojačan parlamentarni dijalog“, koji vodi Institut za demokratiju iz Skoplja sa partnerima iz zemalja Zapadnog Balkana. Na konferenciji su razmijenjena mišljenja o značaju uloge parlamenata u Berlinskom procesu i razgovarano o najboljim modelima razmjene informacija između vlada i parlamenata, koji će omogućiti intenzivniju saradnju nacionalnih vlada i resornim ministarstvima sa parlamentima.

3. Usklađivanje zakonodavstva s pravnom tekovinom EU

Tokom trećeg kvartala 2023. godine, Ministarstvo evropskih poslova dalo je mišljenje na 17 prijedloga propisa, od čega je 7 zakona i 10 podzakonskih akata.

Od ukupnog broja datih mišljenja u izvještajnom periodu, 12 akata sadrži pravnu tekovinu EU, od čega 4 zakona i 8 podzakonskih akata.

U tabeli ispod dat je pregled svih predloga akata koji sadrže pravnu tekovinu, a na koje su data mišljenja tokom navedenog izvještajnog perioda.

JUL 2023		
1.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o biocidnim proizvodima	MEPU
2.	Predlog zakona o izmjenama Zakona o akcizama	MIF
3.	Predlog zakona o potvrđivanju Konvencije o priznanju i izvršenju stranih presuda u građanskim ili privrednim stvarima	MPA
4.	Predlog uredbe o načinu saradnje i razmjeni informacija između nadležnih organa radi pristupa ili pružanja usluga	MER
5.	Predlog uredbe o bližem postupku planiranja sredstava koje Crna Gora uplaćuje u budžet Evropske unije	MIF
6.	Predlog uredbe o bližem načinu sprovođenja finansijske podrške Evropske unije kroz Instrument pretpristupne podrške (IPA III)	MIF
7.	Predlog uredbe o izmjeni Uredbe o realizaciji i postupku korišćenja sredstava iz instrumenta pretpristupne pomoći Evropske unije (IPARD II program)	MPŠV
8.	Predlog odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u Burundiju	MVP
9.	Predlog odluke o izmjenama i dopuni Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije u vezi sa situacijom u Bjelorusiji i umiješanost Belorusije u rusku agresiju na Ukrajinu	MVP
10.	Predlog odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u Bolivarskoj Republici Venecueli	MVP
AVGUST 2023		
11.	Predlog zakona o ratifikaciji Sporazuma između Vlade Crne Gore i Savjeta ministara Republike Albanije o izgradnji međudržavnog mosta preko rijeke Bojane/Bune	MKI
12.	Predlog zakona o psihološkoj djelatnosti	MRS
SEPTEMBAR 2023		

13.	Predlog zakona o upravljanju otpadom	MEPU
14.	Predlog zakona o potvrđivanju Ženevskog akta Lisabonskog sporazuma o imenima porijekla i oznakama geografskog porijekla	MER
15.	Predlog odluke o kategorizaciji državnih puteva	MKI
16.	Predlog odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije u odnosu na djelovanja koja podrivaju ili ugrožavaju teritorijalni integritet, suverenitet i nezavisnost Ukrajine	MVP
17.	Predlog odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije protiv određenih lica i subjekata s obzirom na stanje u Islamskoj Republici Iranu	MVP

Od ukupnog broja datih mišljenja u **trećem kvartalu** 2023. godine, **12** akata sadrži pravnu tekovinu EU, od čega **4** zakona i **8** podzakonskih akata:

1.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o biocidnim proizvodima	MEPU
2.	Predlog zakona o upravljanju otpadom	MEPU
3.	Predlog zakona o izmjenama Zakona o akcizama	MIF
4.	Predlog zakona o potvrđivanju Konvencije o priznanju i izvršenju stranih presuda u građanskim ili privrednim stvarima	MPA
5.	Predlog uredbe o načinu saradnje i razmjeni informacija između nadležnih organa radi pristupa ili pružanja usluga	MER
6.	Predlog uredbe o bližem postupku planiranja sredstava koje Crna Gora uplaćuje u budžet Evropske unije	MIF
7.	Predlog uredbe o bližem načinu sprovođenja finansijske podrške Evropske unije kroz Instrument pretpristupne podrške (IPA III)	MIF
8.	Predlog odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u Burundiju	MVP
9.	Predlog odluke o izmjenama i dopuni Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije u vezi sa situacijom u Bjelorusiji i umiješanost Belorusije u rusku agresiju na Ukrajinu	MVP
10.	Predlog odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u Bolivarskoj Republici Venecueli	MVP

11.	Predlog odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije u odnosu na djelovanja koja podrivaju ili ugrožavaju teritorijalni integritet, suverenitet i nezavisnost Ukrajine	MVP
12.	Predlog odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije protiv određenih lica i subjekata s obzirom na stanje u Islamskoj Republici Iranu	MVP

4. Instrument pretpristupne podrške – IPA

5.1. IPA II (2014–2020)

Tokom izvještajnog perioda, nastavljen je rad na sprovođenju preostalih akcija koje su obuhvaćene programima IPA 2016, IPA 2017 i IPA 2018. Takođe, intenziviran je rad na pripremi projektne i tenderske dokumentacije za program IPA 2020. Rok za ugovaranje ovog programa je istekao 28. avgusta 2023. godine i ovom prilikom su sva sredstva koja su programom planirana, uspješno ugovorena.

U dijelu nadgledanja sprovođenja EU sredstava, 29. i 30. juna je održan Sektorski nadgledni odbor za IPA II i IPA III programe, u cilju analize efikasnosti, kvaliteta, koherentnosti i usklađenosti sprovođenja svih projekata i aktivnosti u definisanim oblastima politika, kao i u cilju targetiranja budućih obaveza i aktivnosti u relevantnim sektorima.

Po pitanju IPARD-a II, tokom III kvartala 2023. godine, nastavljen je rad na ugovaranju, realizaciji i isplati sredstava projekata koji su ili će biti ugovoreni kroz objavljene javne pozive za akreditovane mjere Programa razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD II 2014–2020.

5.2. IPA III (2021–2027)

Kada je nova finansijska perspektiva u pitanju, nastavljeno je sa pripremom tenderske dokumentacije akcija koje su obuhvaćene programom IPA 2021. Za ovaj program, EU je izdvojila 32,4 miliona bespovratnih EU sredstava. Ujedno je nastavljeno sa programiranjem programa IPA 2024 i izradom nacrtu operativnih programa za period 2024-2027 za oblasti: 1) Životna sredina i 2) Zapošljavanje i spocijalne politike.

3. jula 2023. godine počelo je i sprovođenje projekta tehničke podrške Kancelariji nipaka, ukupne vrijednosti 1 milion eura i u trajanju od 24 mjeseca. Fokus projekta je podrška procesu programiranja i monitoringa EU podrške u Crnoj Gori, kao i podrška ispunjavanju obaveza koje prosiću iz pregovaračkog poglavlja 22.

Tokom izvještajnog perioda, rađeno je i na procedurama za implementaciju IPARD III programa i na pripremi paketa za akreditaciju agro-ekološko klimatske mjere. Tim povodom, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore organizovalo je trodnevnu radionicu, od 18. do 20. jula 2023. godine, koja predstavlja dodatnu obuku službenicima Ministarstva sa ciljem prenošenja znanja i iskustva eksperata iz Republike

Hrvatske u dijelu propisa koji se regulišu kroz agro ekološko-klimatske mjere. Ovom mjerom će se podržati poljoprivredna gazdinstva koja prave iskorak u svojim metodama i praksama upravljanja poljoprivrednom proizvodnjom i dobrovoljno preuzimaju dodatne obaveze kada je riječ o standardnoj proizvodnji i očuvanju životne sredine i biodiverziteta.

Programi Višekorisničke Ipe

Tokom izvještajnog perioda, nastavljene su redovne aktivnosti na sprovođenju aktivnih programa i projekata u okviru Višekorisničke IPA-e i na finalizaciji nacрта programa za 2024. godinu. Za ovaj program, EK je opredijelila indikativno 133,4 miliona eura i njegovo usvajanje se očekuje do kraja 2023.

Zapadnobalkanski investicioni okvir (ZIO)

Na sastanku Operativnog odbora Zapadnobalkanskog investicionog okvira, održanom 30. juna 2023. u Oslu donijeta je odluka o raspisivanju 9. poziva za sufinansiranje investicija za sprovođenje infrastrukturnih projekata. Raspisani poziv je, zbog usmjerenja politike EU na zelenu agendu i vidove saobraćaja sa manjim uticajem na životnu sredinu, raspisan kao ograničen i to na kofiansiranje projekata u oblasti željezničke infrastrukture, uključujući signalizaciju i telekomunikacije. Predlozi projekata koji budu podnijeti u okviru ovog poziva moraju se odnositi na koridore sa Glavne saobraćajne mreže, uključujući i njeno skorašnje proširenje. Rok za podnošenje projektnih prijava je 8. septembar 2023, a maksimalna stopa kofinansiranja bespovratnim sredstvima EU iznosi 50%.

U predviđenom roku u okviru 9. poziva za sufinansiranje investicija za sprovođenje infrastrukturnih projekata Ministarstvu evropskih poslova podnijeta je jedna projektna aplikacija od strane Ministarstva kapitalnih investicija i to:

- 1) *Crna Gora–Srbija R4 željeznička povezanost, dionica Bar – Vrbnica; Rekonstrukcija dionice Bar-Golubovci (uključujući klizište Ratac i tunel Sozina)*

Ukupna vrijednost projekta iznosi **246,5 miliona eura**, dok su se kroz investicioni grant tražila bespovratna sredstva u iznosu od **116 miliona eura**. Vodeće međunarodne finansijske institucije su Evropska investiciona banka (EIB) i Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD).

Programi EU

Tokom izvještajnog perioda, nastavljeno je učešće u programima unije za koje su potpisani sporazumi o učešću između Crne Gore i EK. Do sada su potpisani sporazumi za programe **Horizont Evropa**, **Kreativna Evropa**, **Erasmus+**, **Program za zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI)** u okviru Evropskog socijalnog fonda+ (ESF+), **Program jedinstvenog tržišta**, **Digitalna Evropa**, **CUSTOMS** i **FISCALIS**.

Za programe **Građani, jednakost, prava i vrijednosti** i **EU4Health** pregovori za učešće u ovim programima su započeti i očekuje se da budu završeni do u prvom kvartalu 2024. godine.

Regionalna i teritorijalna saradnja

U okviru **Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija 2014-2020** bilo je pet projekata u realizaciji, koji su podržani kroz Drugi poziv. U periodu od 19. maja do 7. jula 2023. godine sproveden je treći ciklus monitoring posjeta projektima ugovorenih u okviru Drugog poziva, koje su imale za cilj da pruže podršku korisnicima i nadgledaju sprovođenje projekata.

U okviru Trećeg poziva za podnošenje predloga projekata ugovoreno je šest projekata ukupne vrijednosti oko 2,5 miliona eura, čije je sprovođenje započeto i trajeće od 18 do 30 mjeseci. Tokom izvještajnog perioda započet je i prvi ciklus monitoring posjeta projektima koji su ugovoreni u okviru Trećeg poziva, a koje su imale za cilj da pruže podršku korisnicima i nadgledaju sprovođenje projekata. Prema planu monitoringa, prvi ciklus bio je predviđen da se sprovede u periodu od 14. septembra do 13. oktobra 2023. godine, tako da su u septembru 2023. sprovedene dvije monitoring posjete.

U ovom izvještajnom periodu pripremljen je i Finalni izvještaj za finansijsku alokaciju 2015, koji je odobrio Zajednički odbor za nadgledanje kroz pisanu proceduru koja je otvorena 12. jula a zatvorena 19. jula 2023. godine, nakon čega je Finalni izvještaj poslat Evropskoj komisiji.

Četvrti poziv za podnošenje predloga projekata koji je objavljen 17. marta 2023. godine u okviru koga je dostupno oko 2,8 miliona eura bio je otvoren do 30. juna 2023. godine, a potencijalni korisnici su imali priliku da apliciraju sa projektima iz oblasti turizma i kulturnog i prirodnog nasljeđa i zapošljavanja i socijalne i kulturne inkluzije. Proces evaluacije Četvrtog poziva započet je 10. jula, dok su u avgustu 2023. godine održana četiri sastanka Zajedničkog evaluacionog odbora. Izvještaj o Koraku 1 evaluacije – otvaranje, administrativna provjera i ocjenjivanje sažetaka projekata, pripremljen je i dostavljen 23. avgusta 2023. godine Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori na *ex-ante* odobrenje. Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori odobrila je izvještaj 30. avgusta 2023. godine. Tokom septembra nastavio se proces ocjenjivanja projekata, odnosno započet je Korak 2 evaluacionog procesa – ocjenjivanje punih aplikacionih formi. U svrhu navedenog, održana su dva seta sastanaka Zajedničkog evaluacionog odbora – prvi od 12. do 15. septembra i drugi od 18. do 22. septembra 2023. godine. Prezentacija rezultata ocjenjivanja punih aplikacionih formi, koju treba da održe nezavisni ocjenjivači, zakazana je za oktobar 2023. godine.

Kada je riječ o **Programu prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo 2014-2020**, tokom izvještajnog perioda, u realizaciji su bila dva projekta podržana kroz Drugi poziv. U periodu od 1. juna do 4. jula 2023. godine sproveden je četvrti ciklus monitoring posjeta projektima ugovorenih u okviru Drugog poziva, a koje su imale za cilj da pruže podršku korisnicima i nadgledaju sprovođenje projekata.

U okviru Trećeg poziva za podnošenje predloga projekata ugovoreno je ukupno 11 projekata, i time je iznos dostupan u okviru Trećeg poziva u cjelosti ugovoren. Ugovoreni projekti će sprovoditi aktivnosti u oblastima zapošljavanja i socijalne i kulturne inkluzije, zaštite životne sredine i turizma i kulturnog i prirodnog nasljeđa. Tokom izvještajnog perioda započet je prvi ciklus monitoring posjeta projektima koji su ugovoreni u okviru Trećeg poziva. Prema planu monitoringa, prvi ciklus bio je prediviđen da se sprovede u periodu od 8. septembra do 10. oktobra 2023. godine, te je stoga u septembru 2023. godine sprovedeno devet monitoring posjeta. Takođe, održan je i bilateralni sastanak između operativnih struktura Crne Gore i Kosova 8. septembra 2023. godine u Podgorici.

U okviru **Programa prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2014-2020** završeno je sprovođenje tri projekta Prvog poziva i 12 projekata Drugog poziva. U toku je sprovođenje pet projekata koji su ugovoreni u okviru Trećeg poziva, ukupne vrijednosti 2,62 miliona eura. Projekti se sprovode u oblastima zapošljavanja, mobilnosti radne snage, zaštite životne sredine i ublažavanja efekata klimatskih promjena.

Nastavljene su redovne aktivnosti na sprovođenju Programa Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2014–2020, kao i Programa Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2021-2027, te Ugovora o tehničkoj podršci br. 2021/429-362 započetog 1. septembra 2022. godine, koji je, nakon usvojenog Adenduma, potpisan 9. avgusta i produžen do 30. septembra 2023. godine.

Kada je riječ o novoj IPA III perspektivi, u okviru Programa prekogranične saradnje **Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2021-2027** u toku je proces evaluacije projektnih sažetaka dostavljenih u okviru Prvog poziva za dostavljanje predloga projekata, koji je bio otvoren od 5. juna do 25. jula 2023. godine. Poziv je bio fokusiran na oblast promocije turizma i kulturne i prirodne baštine.

S obzirom na kašnjenje u ratifikaciji Finansijskog sporazuma u Bosni i Hercegovini, Vlada Crne Gore je usvojila Informaciju o potrebi privremenog finansiranja projekta Tehničke podrške IPA programa prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora, na sjednici održanoj 3. avgusta 2023. godine. Navedenim privremenim finansiranjem obezbijeđen je kontinuitet u radu tehničke podrške u periodu veće opterećenosti poslom, koji je uslijedio zbog paralelnog procesa zatvaranja IPA II projekata i programa i početka IPA III programa, te objavljivanja Prvog poziva za dostavljanje predloga projekata i očekivanog perioda evaluacije i ugovaranja projekata.

U okviru **Programa prekogranične saradnje Srbija – Crna Gora 2014-2020** nastavljeno je sprovođenje jednog od devet ugovorenih projekata u okviru Drugog poziva, ukupne vrijednosti od 2,5 miliona eura, dok se za tri projekta očekuje nastavak realizacije nakon odobrenja Ugovornog tijela. U okviru Trećeg poziva ugovoreno je sedam projekata ukupne vrijednosti od 2,2 miliona eura, koji su nastavili sa realizacijom u ovom periodu, dok se ugovaranje preostalih projekata očekuje u narednom kvartalu. U cilju promocije Programa i prekogranične saradnje, Zajednički tehnički sekretarijat je izradio deseti po redu *Informativni bilten*, koji je dostavljen korisnicima elektronskim putem, dok je za širu javnost dostupan na programskoj internetskoj stranici.

U okviru Interreg IPA Programa prekogranične saradnje **Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2014-2020**, do kraja izvještajnog perioda završeno je ukupno 29 projekata Drugog poziva i nastavljeno je sprovođenje preostalih 6 projekata (*Cooper, Eri-Health, Responsa, ER2=S2, Smart Schools2, Inclusive play*).

Radi pružanja dodatnih savjeta i informacija za podnošenje predloga projekata za Prvi poziv u okviru **Interreg VI-A IPA programa Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2021-2027**, Upravljačko tijelo i Zajednički sekretarijat su u saradnji s nacionalnim tijelima Programa organizovali četiri Q&A sesije, koje su održane 11. i 12. jula u onlajn formatu. Prvim pozivom za dostavljanje predloga projekata, koji je zatvoren 2. avgusta 2023. godine i za koji je ukupno bilo opredijeljeno 41,09 miliona eura sredstava Evropske unije, obuhvaćena su sva četiri programska prioriteta i šest specifičnih ciljeva, koji se odnose na istraživanja i inovacije, energetska efikasnost, prilagođavanje klimatskim promjenama, cirkularnu ekonomiju, zdravstvo i turizam i kulturu. Dostavljeno je ukupno 217 predloga projekata, vrijednosti oko 280 miliona eura EU sredstava, s učešćem 900 projektnih partnera, od kojih je njih 205 iz Crne Gore. Kako bi se započelo sa evaluacijom dostavljenih projektnih predloga, uspostavljen je Odbor za odabir projekata, te su usvojeni Pravilnik o radu Odbora i Strategija za ocjenjivanje i odabir projekata. Prvi sastanak Odbora za odabir projekata održan je 4. septembra 2023. godine u Zagrebu. Tokom izvještajnog perioda održana su i dva tehnička sastanka između Upravljačkog tijela i nacionalnih tijela Interreg VI-A IPA programa Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2021-2027, i to 5. septembra u Zagrebu i 27. septembra na Braču. Dvodnevni događaj povodom obilježavanja Interreg dana saradnje organizovan je 26. i 27. septembra na Pomorskom fakultetu u Splitu, odnosno u Klesarskoj školi na ostrvu Brač.

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 6. jula 2023. godine razmotrila i usvojila Informaciju o Finansijskom sporazumu između Evropske komisije i Crne Gore, koja se odnosi na Interreg VI-A IPA program saradnje Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2021-2027, s predlogom sporazuma koje je dostavilo Ministarstvo evropskih poslova. Finansijski sporazum je u ime Vlade Crne Gore 21. jula 2023. godine potpisala državna sekretarka i nacionalna IPA koordinatorka dr Milena Žižić. Dodatno, 21. jula 2023. godine potpisan je i Sporazum između Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Crne Gore o sprovođenju Interreg VI-A IPA programa Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2021-2027, koji će stupiti na snagu kada vlasti u Bosni i Hercegovini okončaju procedure usvajanja.

Kada je riječ o **Interreg IPA programu prekogranične saradnje za Italiju, Albaniju i Crnu Goru 2014-2020**, 32 projekta koji su odobreni i ugovoreni u okviru Prvog poziva su završeni, dok se završetak 8 tematskih projekata očekuje do kraja tekuće godine. Od 40 projekata koji su odobreni u okviru Drugog poziva, crnogorski partneri učestvuju u 27 projekata i njihovo sprovođenje se takođe završava 31. decembra 2023. godine. Od ukupno 21 odobrenog projekta kapitalizacije rezultata Prvog poziva, crnogorski korisnici su učestvovali u 18 projekata čije je sprovođenje završeno u junu 2023. godine.

Programski događaj kojim je obilježen završetak Interreg IPA programa saradnje Italija – Albanija – Crna Gora 2014-2020, kao i početak sprovođenja novog Programa saradnje Južni Jadran 2021-2027 održan je u Bariju 13. septembra 2023. godine, na kome su učestvovala sva tijela koja su uključena u realizaciju programa.

Kada je u pitanju novi program prekogranične saradnje za Italiju, Albaniju i Crnu Goru – **Interreg IPA program Južni Jadran za period 2021-2027**, nastavljeno je ocjenjivanje aplikacija (provjera prihvatljivosti i ocjena kvaliteta projekata) u okviru Prvog poziva za dostavljanje projekata manjeg obima (kapitalizacija rezultata). Onlajn sastanak Upravnog odbora na kojem je usvojena rang lista projekata održan je 18. septembra 2023. godine.

Informacija o Finansijskom sporazumu za ovaj program je usvojena na sjednici Vlade Crne Gore od 12. jula 2023. godine, čime su se stekli formalni uslovi za njegovo potpisivanje.

Onlajn sastanak Odbora za nadgledanje, na kojem je razmatrano i uslovno odobreno pet strateških projekata ukupne vrijednosti oko 25 miliona eura, održan je 17. jula 2023. godine. Crnogorskim korisnicima pripada preko 6 miliona eura dostupnih EU sredstava, a crnogorske institucije (Ministarstvo kulture i medija i Univerzitet Crne Gore – Institut za biologiju mora) vodeći su partneri u dva od pet odobrenih projekata. Strateški projekti su otpočeli sa sprovođenjem u julu 2023. godine i traju od 52 do 54 mjeseca, odnosno najkasnije do 31. decembra 2027. godine. Projekti će biti usmjereni na osnaživanje sektora turizma, unapređenje prekogranične saradnje i koordinacije u oblasti civilne zaštite, poboljšanje evropske međupovezanosti uz promociju zelene i održive mobilnosti, poboljšanje dostupnosti kvalifikovanih kompetencija i vještina na tržištu rada, sa posebnim osvrtom na plavu ekonomiju, kao i jačanje kapaciteta i efikasnosti javnih institucija u odgovoru na potrebe građana/teritorijalnih potreba područja saradnje.

U okviru **Dunavskog transnacionalnog programa (DTP)** završeno je sprovođenje standardnih projekata i pokrenut je postupak zatvaranja programa. Kada je riječ o aktivnostima u okviru novog Programa Dunavskog regiona, započet je postupak evaluacije predloga projekata podnesenih u okviru druge faze Prvog poziva, čija je ukupna vrijednost iznosila 91,7 miliona eura. Pored toga, u okviru ovog izvještajnog perioda održan je sastanak Odbora na nadgledanje na kome se raspravljalo o pitanjima vezanim za sadržaj Drugog poziva za dostavljanje predloga projekata, kao i o objavi Prvog poziva u okviru Instrumenta za podršku razvoju projekata (*Seed Money Facility*).

Kada je riječ o **Jadransko-jonskom transnacionalnom programu (ADRION)** u toku je sprovođenje šest projekata, odobrenih tokom Trećeg i Petog poziva, u kojima crnogorski partneri imaju na raspolaganju oko 1 milion eura. Projekti se sprovode u oblastima inovacija, unapređenja sistema pomorskog saobraćaja i pripreme master studijskih programa posvećenih oblastima od strateške važnosti za Jadransko-jonski region.

Što se tiče aktivnosti u okviru IPA Jadransko-jonskog programa (IPA ADRION), Prvi poziv za dostavljanje predloga projekata bio je otvoren od 4. aprila do 30. juna 2023. Ukupan budžet opredijeljen za ovaj poziv iznosio je oko 65 miliona eura. Sa druge strane, tokom ovog izvještajnog perioda održan je sastanak Odbora za nadgledanje na kojem se razmatrao iznos budžeta tehničke podrške, kao i sadržaj i struktura strateških projekata posvećenih realizaciji ciljeva Strategije Evropske Unije za Jadransko-jonski region.

Kada je riječ o **Interreg Mediteranskom programu 2014-2020** započeta je procedura izmjene budžeta TP projekta u elektronskom sistemu za praćenje sprovođenja projekata *Synergie*. U okviru **Interreg Euro-Mediteranskog programa 2021-2027**, u periodu od 25. do 27. septembra 2023. godine u Kolašinu, održan je trening za unapređivanje komunikacionih vještina i razmjene znanja u inter-regionalnoj, prekograničnoj i strateškoj saradnji, na kome su učestvovali predstavnici programa inter-regionalne i prekogranične saradnje i makro-regionalnih strategija. U istom izvještajnom periodu, završen je proces verifikacije prihvatljivosti crnogorskih korisnika za učešće u Drugom pozivu za dostavljanje projektnih predloga za tematske projekte.

Što se tiče Programa saradnje **URBACT IV**, kreiran je radni plan za Ministarstvo evropskih poslova, kao i informacioni uslovi za komuniciranje u okviru programske internetske stranice, kao i ostalih platformi koje Program koristi.

Crna Gora je u izvještajnom periodu dobila priliku da učestvuje u jedanaestom programu teritorijalne saradnje **Interreg Evropa**, te je po odobrenju Vlade Crne Gore Ministarstvo evropskih poslova potpisalo Sporazum o učešću u programu 29. septembra 2023. godine.

5.3. Tvining i Tajeks

Kada je **Tvining instrument** u pitanju, trenutno je u toku sprovođenje tvining ugovora „*Jačanje kapaciteta Zavoda za zapošljavanje Crne Gore za sprovođenje aktivnih mjera za zapošljavanje, buduće učešće u Evropskom socijalnom fondu (ESF) i podršku u mobilnosti radne snage*“, koji se finansira iz programa IPA 2020 u vrijednosti od 823 529,41 eura, a sprovode ga Slovačka, Estonija i Njemačka (potpisan je od strane Ugovornog tijela (CFCU) 30. marta 2023. godine, dok je implementacija otpočela 1. aprila 2023. godine, početkom radnog angažmana Rezidencijalnog tvining savjetnika i trajeće 18 mjeseci, do 30. septembra 2024. godine).

11. avgusta 2023. završen je osmomjesečni projekat „*Jačanje kapaciteta institucija AFCOS sistema na polju upravljanja nepravilnostima*“ u ukupnoj vrijednosti od 100.000€, finansiran sredstvima iz IPA programa 2020. Projekat je realizovalo Odjeljenje za suzbijanje nepravilnosti i prevara (AFCOS kancelarija), Ministarstva finansija, zajedno sa kolegama iz Republike Grčke - Nacionalnom agencijom za transparentnost, uz pomoć Centra za međunarodno evropsko i ekonomsko pravo. Opšti cilj projekta, čije je sprovođenje započeto 17. januara 2023. godine, bilo je obezbjeđivanje efektivne i efikasne zaštite finansijskih interesa EU u Crnoj Gori, kao i unapređenje kapaciteta institucija sistema AFCOS u oblasti upravljanja nepravilnostima.

Pored toga, 15. septembra 2023 završen je projekat „*Unapređenje zakonodavnog okvira i jačanje administrativnih kapaciteta Revizorskog tijela Crne Gore*“, koji je finansiran iz programa IPA 2020 u vrijednosti od 199.999,95 eura, a realizovan je u saradnji sa hrvatskom Agencijom za reviziju sustava provedbe programa Evropske unije. Opšti cilj ovog projekta bio je unapređenje zakonodavnog okvira i jačanje administrativnih kapaciteta Revizorskog tijela Crne Gore. Konkretni cilj i svrha projekta bili su pružanje

podrške prilikom zatvaranja programskog perioda 2014-2020 (IPA II) i priprema Crne Gore za programsko upravljanje i kontrolu projekata financiranih iz IPA III/ESIF. Osim hrvatskog tima kratkoročnih eksperata, u projektu su učestvovali mađarski, irski i švedski eksperti koji su svojim znanjem i iskustvom doprinijeli jačanju kapaciteta Revizorskog tijela Crne Gore. Period implementacije projekta bio je 8 mjeseci, a aktivnosti na projektu započete su u januaru 2023.

Tokom izvještajnog perioda, posredstvom **Instrumenta za tehničku podršku i razmjenu informacija – Tajeks (TAIEX)**, za crnogorske korisnike je organizovano ukupno 6 događaja (3 radionice, 2 ekspertske misije i 1 studijska posjeta), uz ekspertsku podršku država članica EU.

5.4. Makroregionalne strategije

Tokom procesa sprovođenja **Strategije Evropske unije za Jadransko-jonski region (EUSAIR)** održani su sljedeći događaji: EUSAIR konferencija *Snažna žena za snažnu Jadransko jonsku regiju* od 4. do 5. jula u Zagrebu, zatim EUSAIR komunikacijska akademija od 5. do 6. jula u Solunu, sastanak Upravnog odbora projekta EUSAIR Facility Point 13. jula na Krfu, kao i dva događaja u Podgorici – *EUSAIR finansijski dijalog* 20. jula i radionica *EUSAIR za ubranu integraciju u EU* 27. jula. Takođe, odobren je produžetak projekta *Jedinica za podršku – podrška upravljanju Strategijom Evropske unije za jadransko-jonski region (EUSAIR)* do 31. oktobra 2023, s obavezom pripreme Finalnog izvještaja do kraja 2023. godine.